

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Sayın Abdulkadir Uraloğlu tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

ÖZGÜL SAKİ

İstanbul Milletvekili

İstanbul'un kuzeyi alarm veriyor.

Son yıllarda uluslararası ve yerel sermaye için lojistik altyapılar, enerji ve ulaşım yatırımları en önemli yatırım alanlarından biri haline gelmiştir. Demiryolu hatları, limanlar ve lojistik merkezleri, küresel ticaretin hızlanması ve maliyetlerin düşürülmesi açısından stratejik öneme sahiptir. Bu nedenle büyük altyapı projeleri çoğu zaman uluslararası finans kuruluşlarının kredileri ve yatırım mekanizmalarıyla desteklenmektedir.

Son yirmi yılda İstanbul'da 3. Köprü, Kuzey Marmara Otoyolu, İstanbul Havalimanı ve Kanal İstanbul projeleriyle ağır bir baskı altına alınan kuzey kuşağına şimdi de İstanbul Kuzey Demiryolu Geçişi Projesi (INRAIL) eklenmektedir. İstanbul'un kuzeyi, milyonlarca insanın su güvenliğinin, karbon yutak alanlarının ve doğal yaşam koridorlarının bulunduğu kritik bir bölgedir. Bu bölgede her yeni mega proje, yalnızca kendi etkisini değil, önceki projelerle birlikte birikimli bir yıkım riskini de beraberinde getirmektedir.

İstanbul Kuzey Demiryolu Geçişi Projesi (INRAIL), Çayırova ile Çatalca arasında, Yavuz Sultan Selim Köprüsü üzerinden Avrupa ve Asya yakalarını demiryolu hattıyla bağlamayı hedefleyen, yaklaşık 122-126 km'lik büyük ölçekli bir ulaşım altyapı projesi olarak kamuoyuna duyurulmuştur. AKP iktidarı projeyi, İstanbul'daki mevcut demiryolu kapasitesini artırma ve yük ile yolcu taşımacılığını güçlendirme gerekçesine dayandırmaktadır. Ancak söz konusu yatırım, İstanbul'un kuzey aksında son yirmi yılda hayata geçirilen mega altyapı projeleriyle birlikte değerlendirildiğinde, kentin kuzey kuşağında süreklilik arz eden bir mega altyapı zincirinin yeni halkası niteliği taşımakta; bu durum projenin yalnızca teknik bir ulaşım yatırımı olarak değil, çevresel, toplumsal ve mekânsal etkileri bakımından birikimli sonuçlar doğurabilecek bir müdahale olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

İstanbul'un kuzey bölgesi; orman alanları, içme suyu havzaları ve doğal yaşam koridorları bakımından kentin ekolojik eşiğini oluşturmaktadır. Bu bölge yalnızca doğal bir alan değil; İstanbul'un içme suyu güvenliğinin ve karbon yutak kapasitesinin temel dayanağıdır. Daha önceki mega projeler nedeniyle habitat parçalanması, arazi kullanım değişikliği ve yapılaşma baskısı artmış; su havzalarının bütünlüğü tartışmalı hale gelmiştir. INRAIL projesinin bu mevcut baskı üzerine eklenecek yeni bir müdahale olması, toplam ekolojik riskleri

artırmaktadır. İstanbul gibi su stresi yaşayan bir metropolde, içme suyu havzalarının korunması yalnızca çevresel değil, doğrudan kamusal güvenlik meselesidir.

Öte yandan, uluslararası finans kuruluşlarının (Dünya Bankası) projeye ilişkin çevresel ve sosyal değerlendirmelerinde, projenin “üst düzeyde çevresel ve sosyal risk” kategorisinde ele alındığı; biyolojik çeşitlilik kaybı, arazi edinimi, yerinden edilme riski, karbon emisyonları ve su kaynakları üzerindeki etkiler bakımından yüksek risk başlıklarının öne çıktığı kamuoyuna yansımıştır. Başka bir ifadeyle bu proje öyle bir müdahaledir ki, uluslararası sermayenin kendi risk hesaplarında dahi ciddi çevresel ve toplumsal riskler tanımlanmıştır. Bu tablo karşısında kamuoyuna yeterli şeffaflık sağlanmadan ilerlenmesi kabul edilemez.

Öte yandan, kuzey aksındaki mega projelerin geçmişte arazi değer artışları ve rezerv alan uygulamalarıyla birlikte mekânsal rant üretimiyle ilişkilendirildiği bilinmektedir. INRAIL’in de benzer biçimde yeni yapılaşma baskıları yaratıp yaratmayacağı; su havzaları ve orman alanları üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkiler doğurup doğurmayacağı hususunda kamuoyuna yeterli açıklık sağlanmamıştır. İstanbul’un kuzeyi bir rant rezervi değildir; İstanbul’un kuzeyi kamusal varlıktır. Ormanlar, su havzaları ve doğal alanlar gelecek kuşakların ortak mirasıdır. Bu nedenle INRAIL projesinin tüm çevresel, toplumsal ve mali boyutlarının şeffaf biçimde açıklanması, projenin kuzey aksındaki diğer mega projelerle birlikte doğuracağı etkilerin ortaya konulması ve sürecin TBMM denetimine açık biçimde yürütülmesi zorunludur.

Bu bağlamda;

1. INRAIL projesi bir kamu-özel işbirliği projesi midir? İstanbul’un kuzey aksında son yirmi yılda hayata geçirilen mega projelerle birlikte düşünüldüğünde, toplam çevresel ve toplumsal etkileri bakımından Bakanlığınızca yapılmış bütüncül bir değerlendirme bulunmakta mıdır? Bulunuyor ise bu değerlendirme kamuoyuyla paylaşılacak mıdır?
2. Projenin biyolojik çeşitlilik, doğal habitatlar ve ekosistem bütünlüğü üzerindeki etkilerine ilişkin hazırlanmış bilimsel değerlendirme raporları bulunmakta mıdır?
3. Proje kapsamında kaç taşınmazın kamulaştırılması öngörülmektedir? Proje nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak yer değiştirmesi öngörülen nüfus veya hane sayısı kaçtır?
4. Proje güzergâhı boyunca etkilenecek toplam orman alanı ve doğal habitat büyüklüğü kaç hektardır? Projenin İstanbul’un kuzeyindeki orman alanları, doğal habitatlar ve doğal yaşam koridorları üzerindeki toplam etkisi nedir? Bu etkilerin azaltılması için hangi somut koruma/önlem paketleri ve telafi mekanizmaları planlanmaktadır?
5. Proje güzergâhı Terkos, Sazlıdere veya diğer içme suyu havzalarıyla kesişmekte midir? Proje güzergâhının içme suyu havzaları ve su güvenliği üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınızca yapılmış bir değerlendirme var mıdır? İstanbul’un su sıkıntısı koşullarında, havza bütünlüğünü korumaya dönük hangi bağlayıcı önlemler öngörülmektedir?
6. INRAIL’in, kuzey aksında daha önceki mega projelerle artan habitat parçalanması ve arazi kullanım değişikliği baskısını büyütmeceğine dair hangi bilimsel/kurumsal dayanaklar bulunmaktadır?
7. Proje kapsamında kamulaştırma, arazi edinimi ve olası yerinden edilme süreçlerinin toplumsal sonuçları (yerel topluluklar, köy yerleşimleri, kırsal geçim kaynakları, yaşam alanı kaybı) hakkında hazırlanmış bir sosyal etki değerlendirmesi var mıdır? Varsa kamuoyuna açıklanacak mıdır?

8. Projenin, kuzey aksında arazi değerlerini yükselterek yeni yapılaşma baskısı ve mekânsal rant üretimi yaratacağı yönündeki kaygılar karşısında Bakanlığınız hangi önlemleri alacaktır? Projenin rant etkisini izlemek ve sınırlamak üzere bir kamusal denetim mekanizması öngörülmekte midir?

9. Projenin finansmanı için yürütülen uluslararası finansman görüşmeleri kapsamında hazırlanan çevresel ve sosyal risk değerlendirmelerinde, projenin yüksek risk başlıklarıyla ele alındığı kamuoyuna yansımıştır. Bakanlığınız bu risk başlıklarını (biyolojik çeşitlilik, su güvenliği, arazi edinimi/yerinden edilme, karbon emisyonları) hangi plan ve uygulamalarla yönetecektir?

10. Projenin toplam mali yükü ve kamu kaynakları üzerindeki etkisi nedir? Proje kapsamında kamuya uzun vadeli yükümlülük doğuracak herhangi bir finansman/garanti düzenlemesi öngörülmekte midir? Öngörülüyor ise kapsamı nedir?

11. Projeye ilişkin ÇED ve diğer değerlendirme süreçlerinde ortaya çıkan tüm raporlar, planlama belgeleri ve izleme çıktıları eksiksiz ve erişilebilir biçimde kamuoyuyla paylaşılacak mıdır? Şeffaflık için hangi takvim ve yöntem izlenecektir?